

Kinesisk bokform

Lin Zhang-Freund

張琳

2008-04-07

lin@papperskonservering.se

*Presentation från föreläsning hållen på
Stockholms Universitet 2008-04-07 för
Orientaliska Institutionen.*

書 bok

書 att skriva

I Kina använder man samma tecken för substantivet ”bok” och verbet ”att skriva” - inte utan anledning.

”Bok” före bok

- Repknutar 結繩記事
- Bilder 文字畫
- Orakelben 甲骨文
- Bronser 銘文
- Sten 石經

Viktiga kunskapskällor till det kinesiska språket kan man finna redan några tusen år före vår tideräkning.

För att komma ihåg saker

Innan man ritade bilder gjorde man olika knutar på rep för att memorera saker och ting.

Bildspråk (文字畫)

I den högra kolumnen visas den ursprungliga bilden för ox, get och tiger. I den vänstra kolumnen ser vi dagens kinesiska tecken för ox, get och tiger.

Inristade tecken på oxben 1600-1100 talet fKr

Tecknen på denna oxben ger oss inte bara information om våra förfäders liv, ekonomi, politik, deras personliga framgångar och misslyckanden, utan lämnar också oss denna vackra kalligrafiska stil. Vi kallar den idag jiagu wen 甲骨文 "skal och ben" tecken.

Tecken på brons (1046-77 fKr)

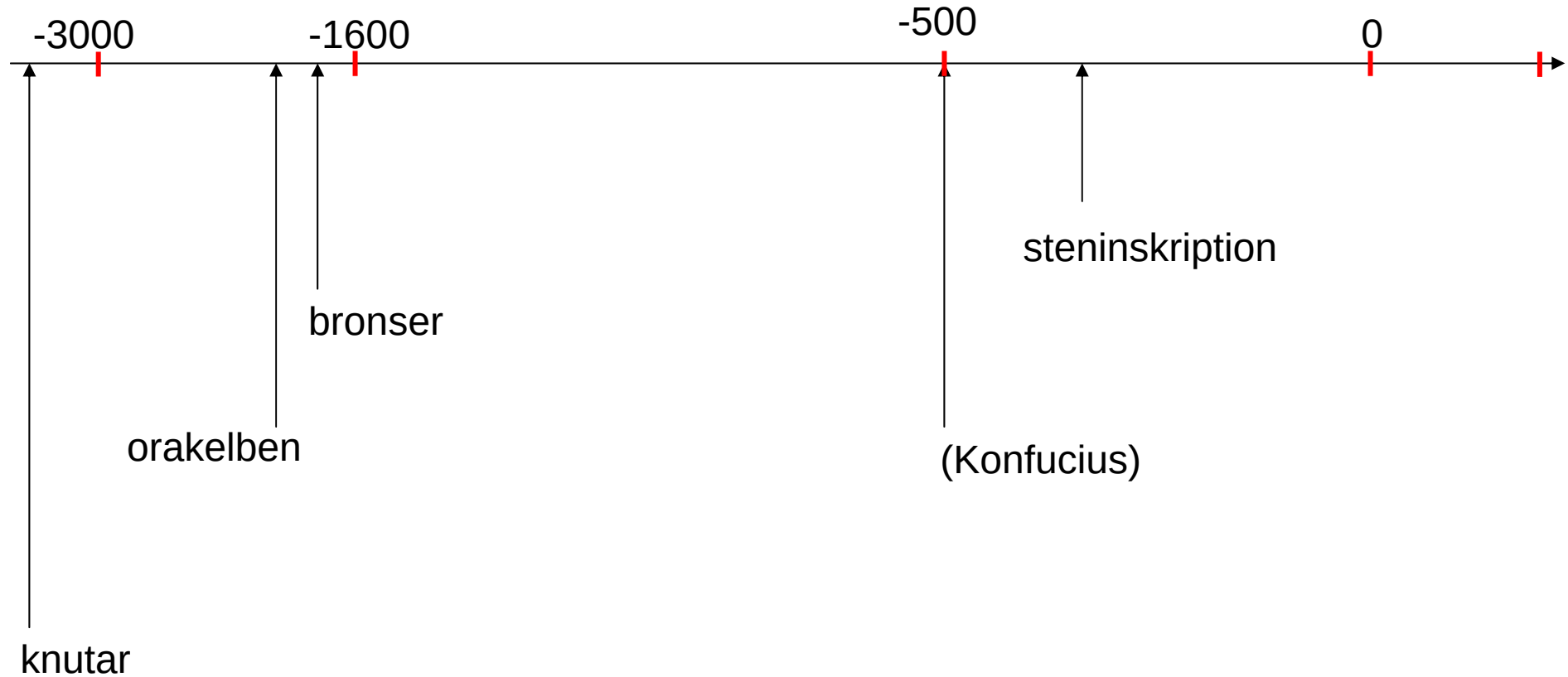
På bronsföremål har våra förfäder lämnat mycket vacker kulturhistorisk information. Denna kalligrafiska stil kallas zhuanshu 篆書 och passar bäst till hårda föremål, såsom sten och metall. Det är därför de som vill lära sig att skära sigill först tränar att skriva 篆書 med pensel och sedan med kniv.

Steninskription

Att hugga tecken på sten har man gjort i många olika syften. Denna steninskription är från år 1867 och skrevs troligen i samband med Opiumkriget. Många hundra år före vår tidräkning fanns redan steninskriptioner med kinesiska klassiker, för att utbilda folk och sprida kunskap.

Tidsaxel

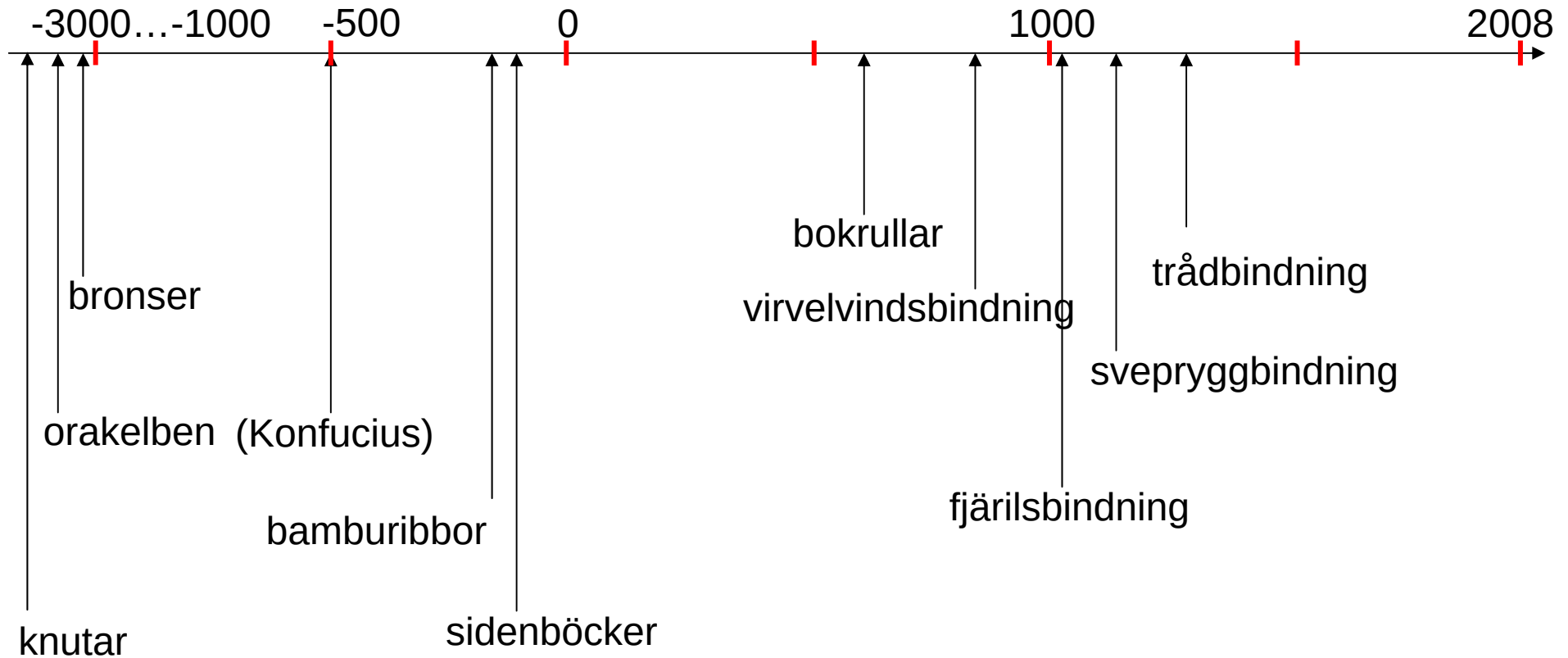

Pilarna anger en ungefärlig uppfattning om tidsaspekterna som föregick bokens uppkomst.

Bokform

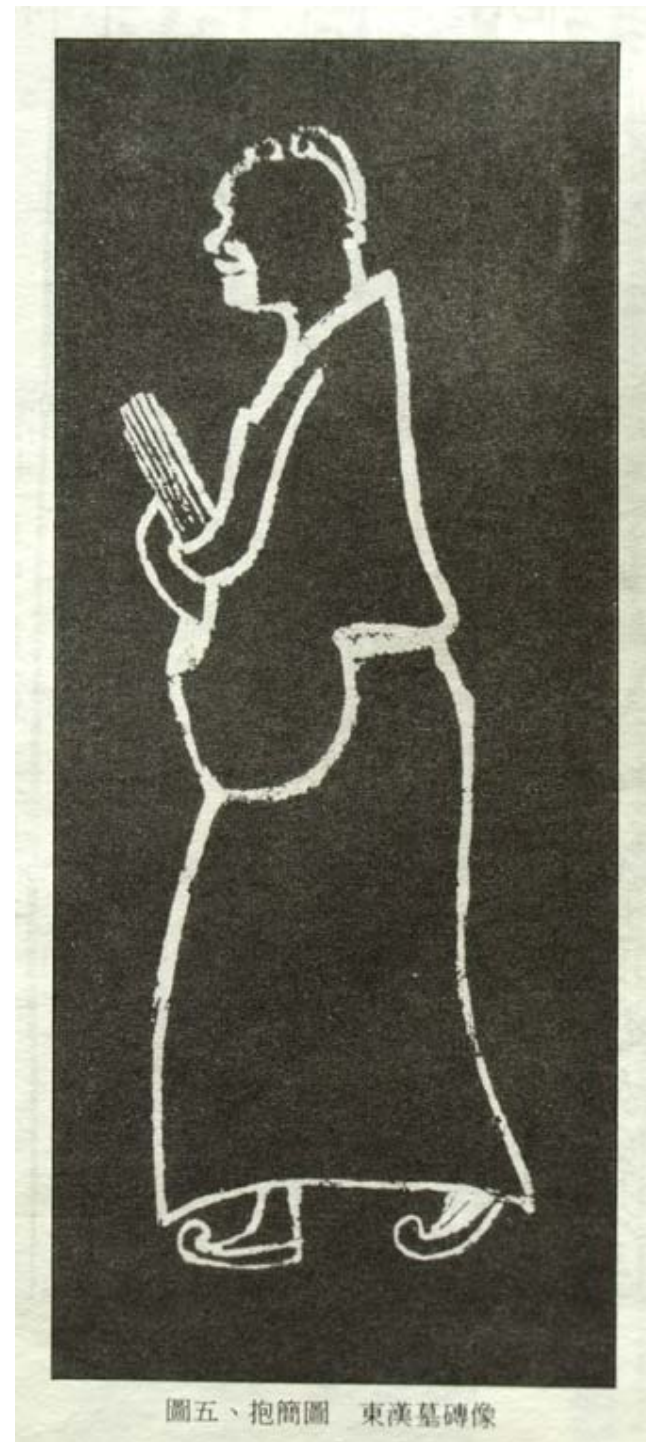
- Bamburibbor 簡策
- Siden 帛書
- Rullformat 卷軸
- Virvelvind 旋風裝
- Sutra (dragspel) 經摺
- Fjäril 蝴蝶裝
- Svept rygg 包背裝
- Tråd 綫裝

Tidsaxel

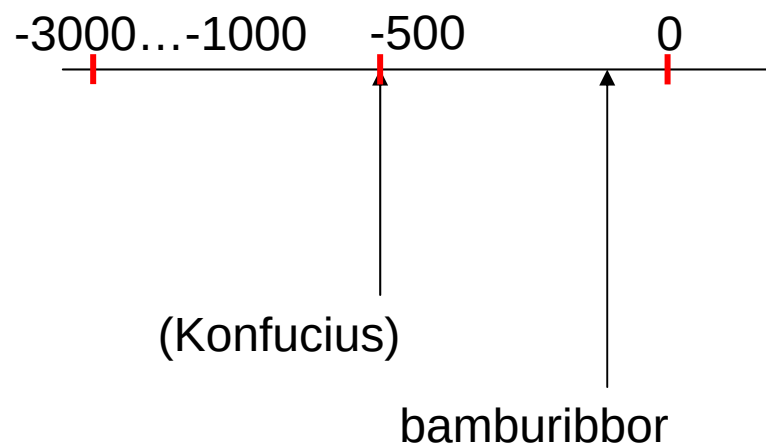
Pilarna anger då en ny bokform var fullt utvecklad och började tas i bruk. De överlappar varandra och därför kan inte någon sluttid fastställas. Text används metoden för sidenböcker, bokrullar och fjärilbindning i viss utsträckning fortfarande idag.

Man med en
bambubok – en
avklappning från
en stentavla
från Han-dynastin,
ca 200-talet.

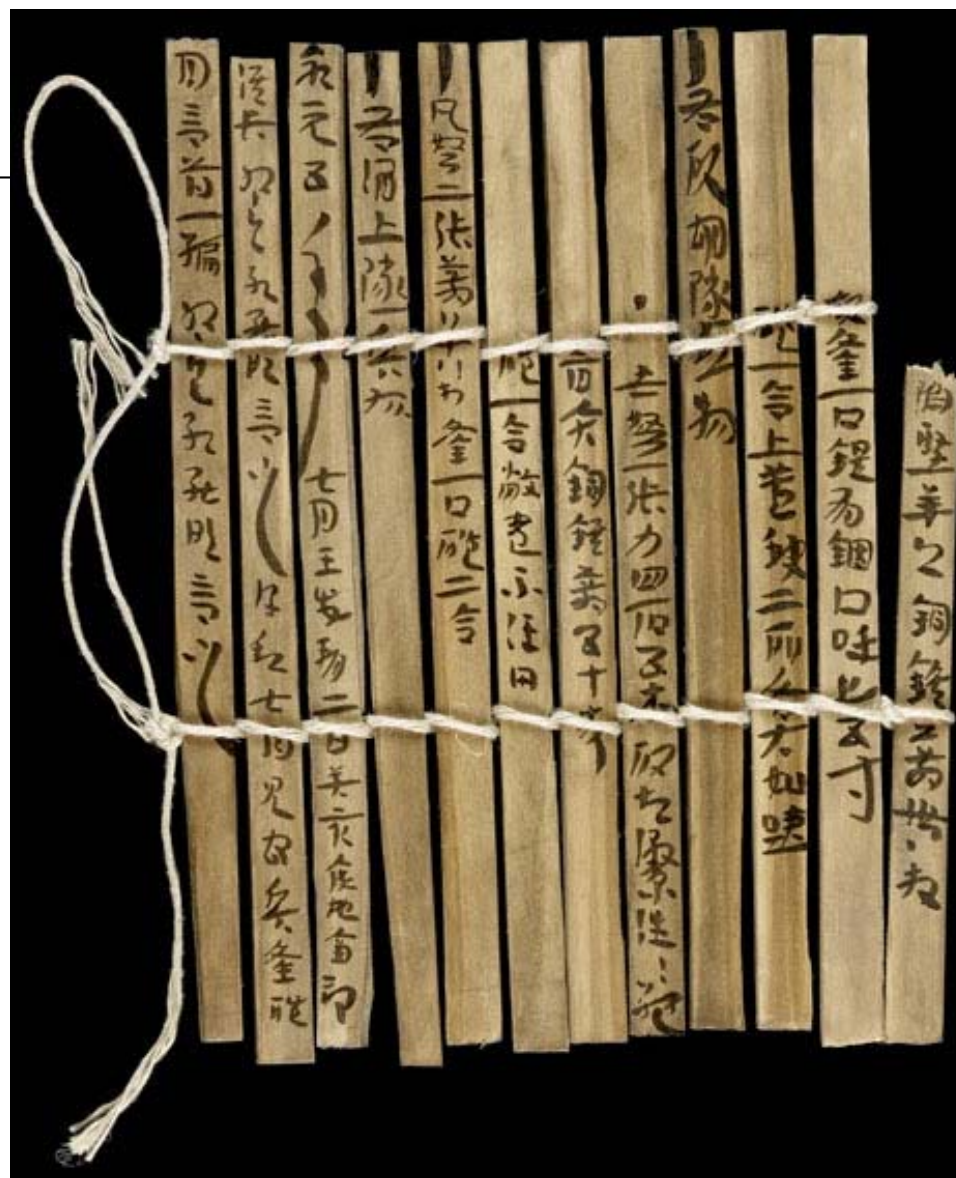
圖五、抱簡圖 東漢墓碑像

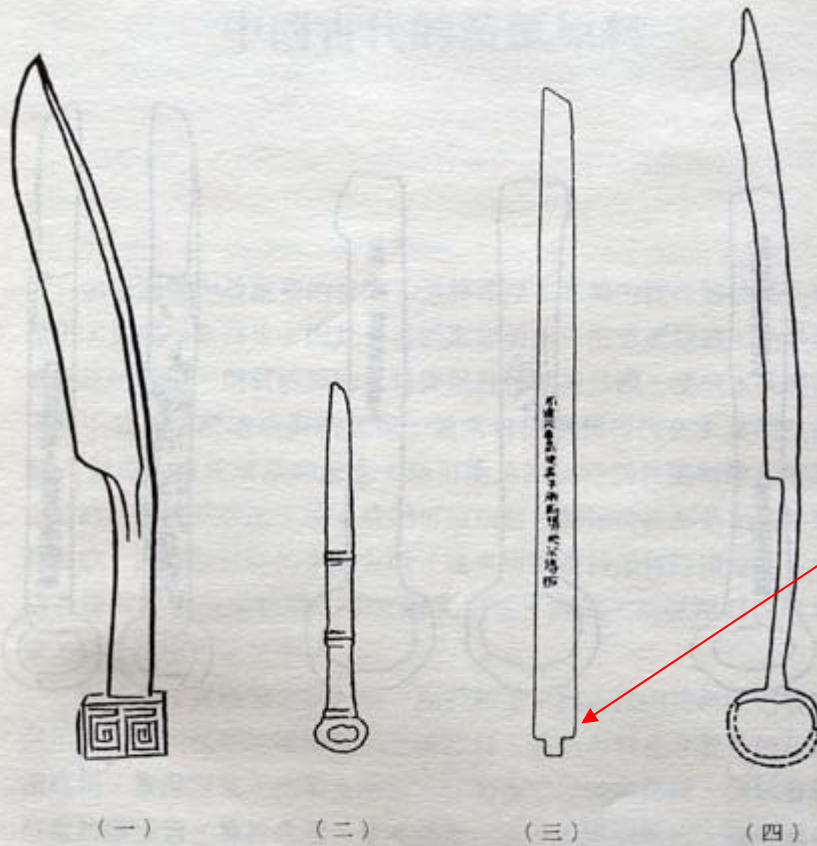
Bamburibbor 簡策，冊

En komplett bok
(vapeninventering) från år
93-95, skriven med stilen
”halvkursiv” xingshu 行書.

Kalligrafiska stilar som
förekommer på bamburibbor
är xingshu 行書 (halvkursiv
stil) eller lishu 隸書
(kanslistil).

圖一、宋《宣和博古圖》著錄「漢刀筆」

圖二、葉慈《銅器目錄》著錄「小銅刀」

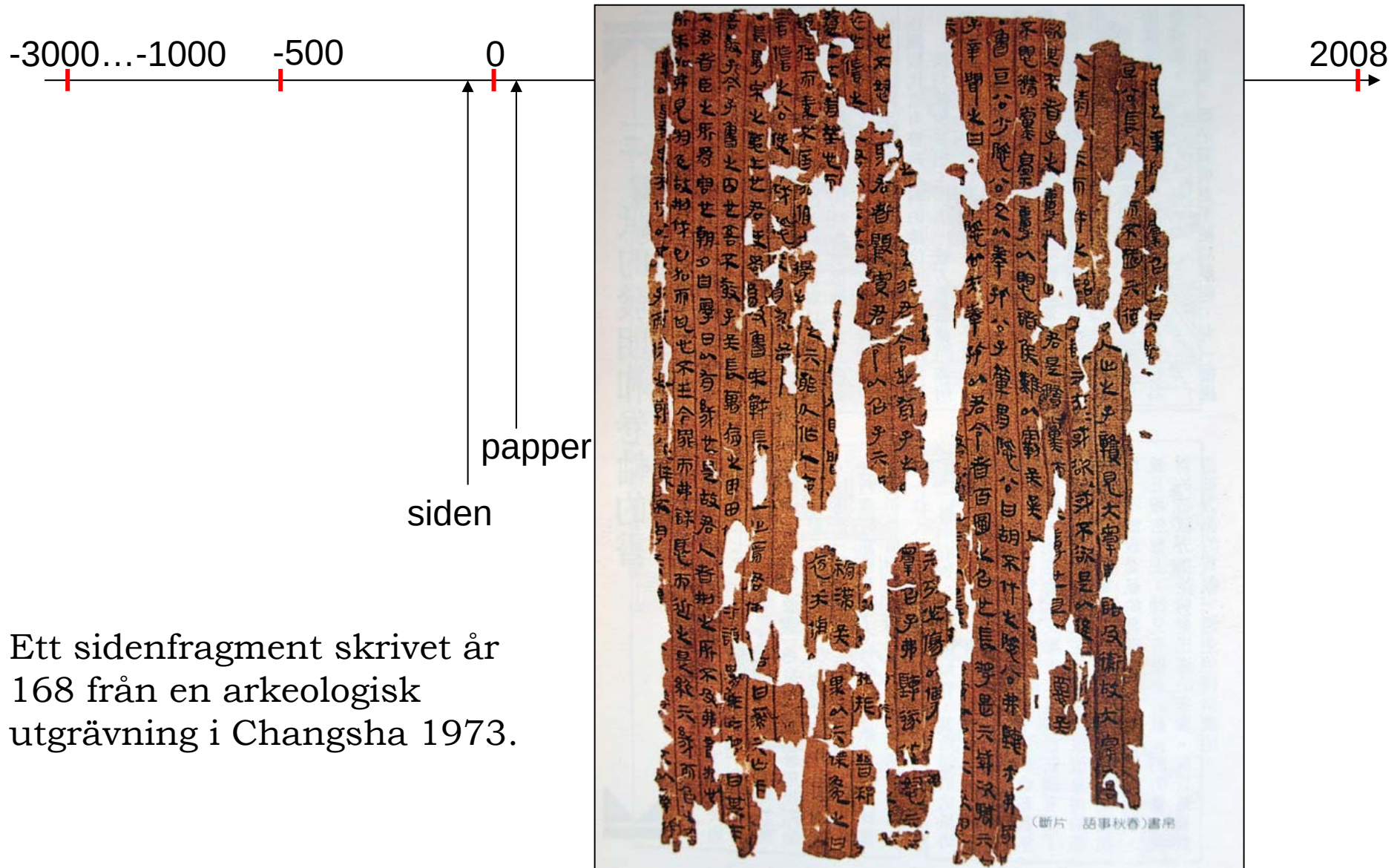
圖三、《雙劍謄古器物圖錄》著錄「漢永建元年書刀」

圖四、長沙戰國墓出土「銅削」

Bokkniv

För att skära och förbereda bamburibborna.

Sidenbok 帛書

Siden

- Silkesmaskar matas med mullbärsblad
- Ett ton mullbärsblad ger ungefär 3 kilo silke
- En kokong motsvarar 900 meter silkestråd

Papperstillverkning 紙質

蔡倫

- År 105 eunucken Cài Lún
- Gamla textilier
- Hampa (*Cannabis sativa*)
- Bambu
- Innerbark från sandelträd
- Innerbark från pappersmullbärsträd

蠶繭紙 (cán jiǎn zhǐ) som är kalligrafen Wang Xizhis favorit papper.

Hur man skriver

- Pensel 筆
- Tusch 墨
- Papper 紙
- Tuschsten 硯

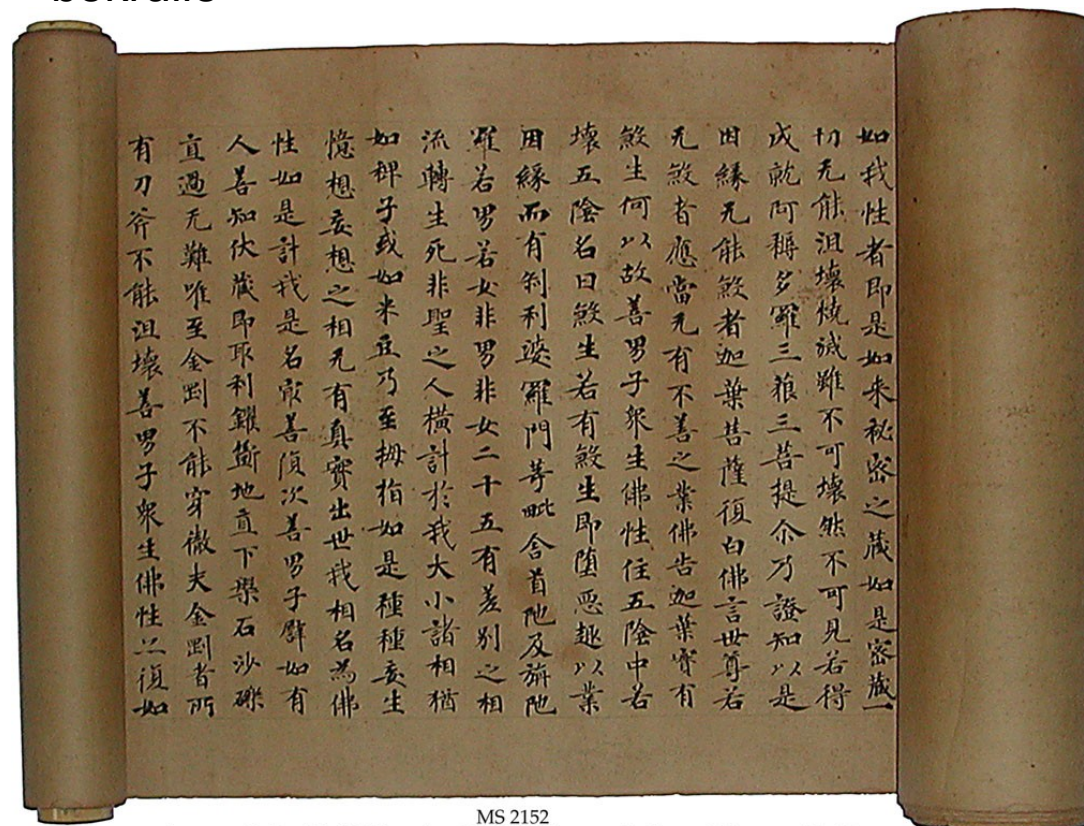

Bokrullar 書卷

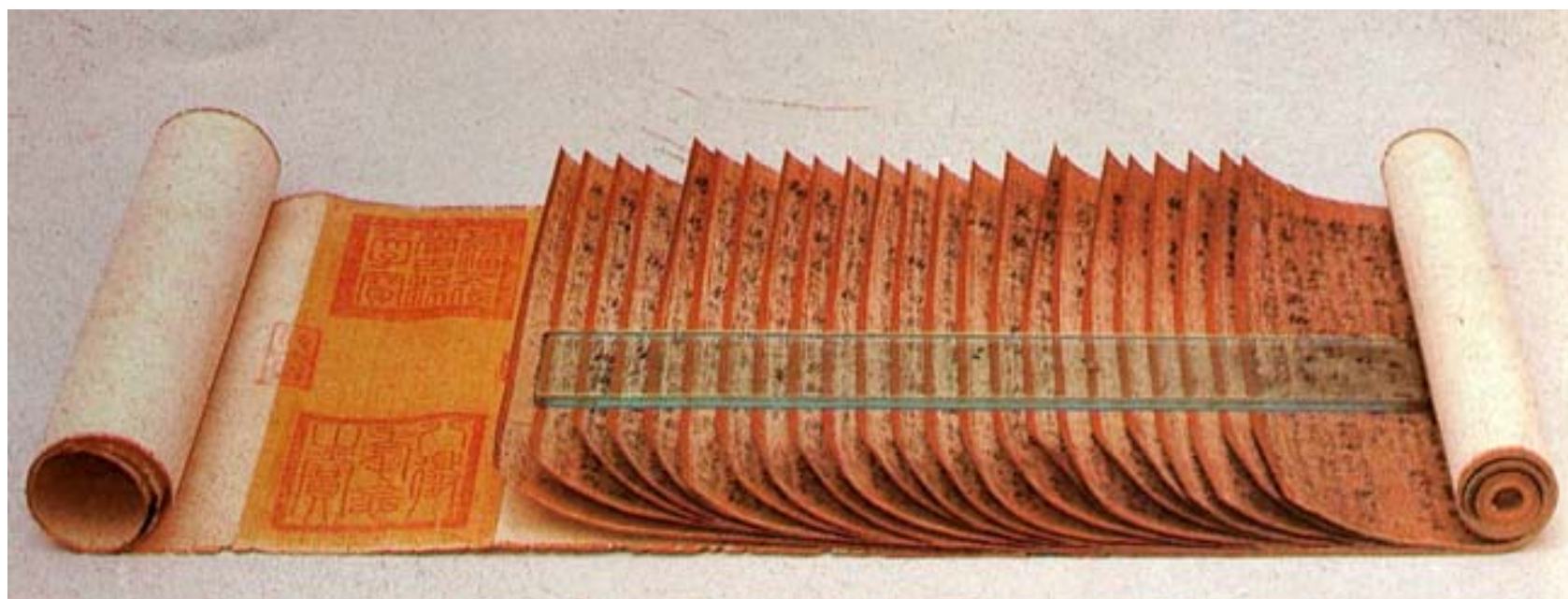
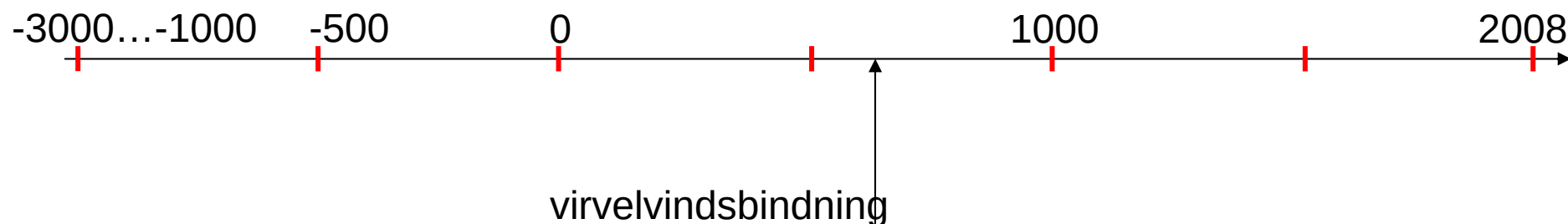
papper

bokrulle

En Sutra skriven år 625-650,
ur The Schoyen Collection i
London.

Virvelvindsbindning 旋風装

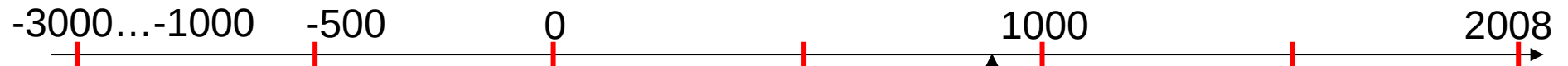
Populärt under 600-900-talet. Försvann helt och hållet under Song-dynastin. Mycket få exemplar finns bevarade i denna form. Det som visas här är en rimbok från 907-960 fKr, ur Palatsmuseets samling i Peking.

En annan virvelvindsbindning finns på British
Museum.

Fästpunkten har varit på den vänstra sida.

Sanskrit klassiker 梵夾裝

Buddhistiska klassiker

Denna bokform är en importerad form från västra Indien. Ursprungligen skrev man på palmblad. Kineser använde papper istället.

Kinesisk buddhistisk bindning 佛經裝 (dragspelsbindning) 經摺

-3000...-1000 -500 0 1000 2008

Dragspelsbindning

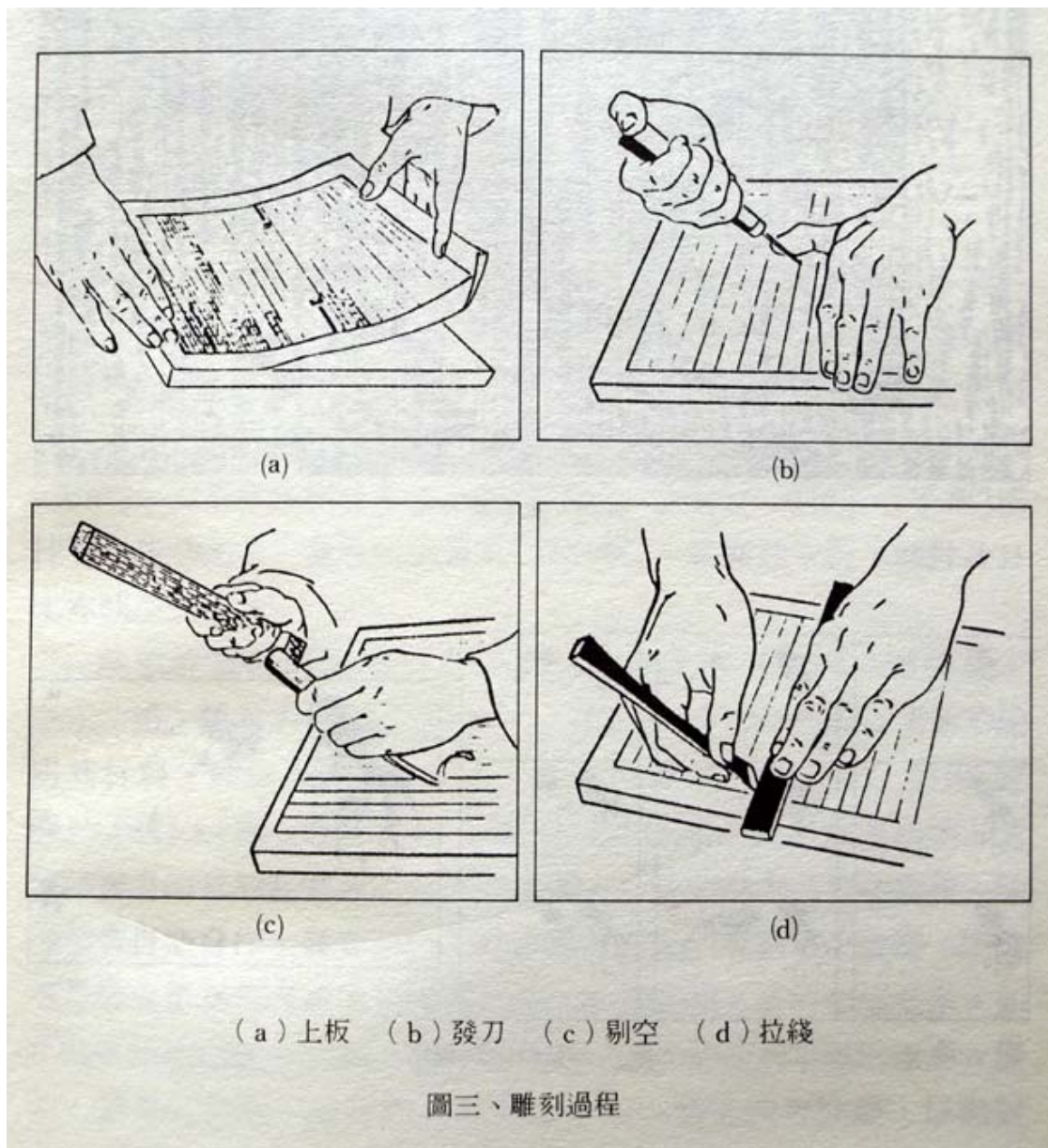

Från och med nu
övergår man till
tryckta böcker.

Sigill

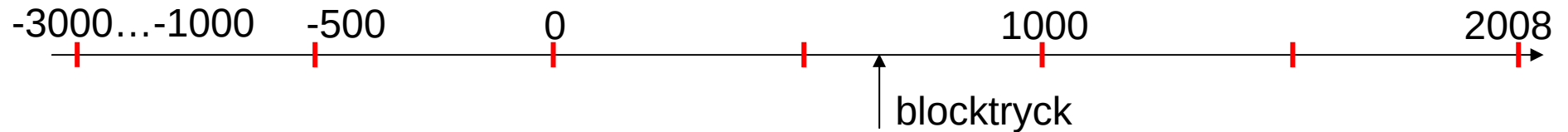

Sigill används i Kina sedan bambuböckers tid fram till idag, för att försäkra sina försändelser. Tecknen är spegelvända och färg sätts på stenen.

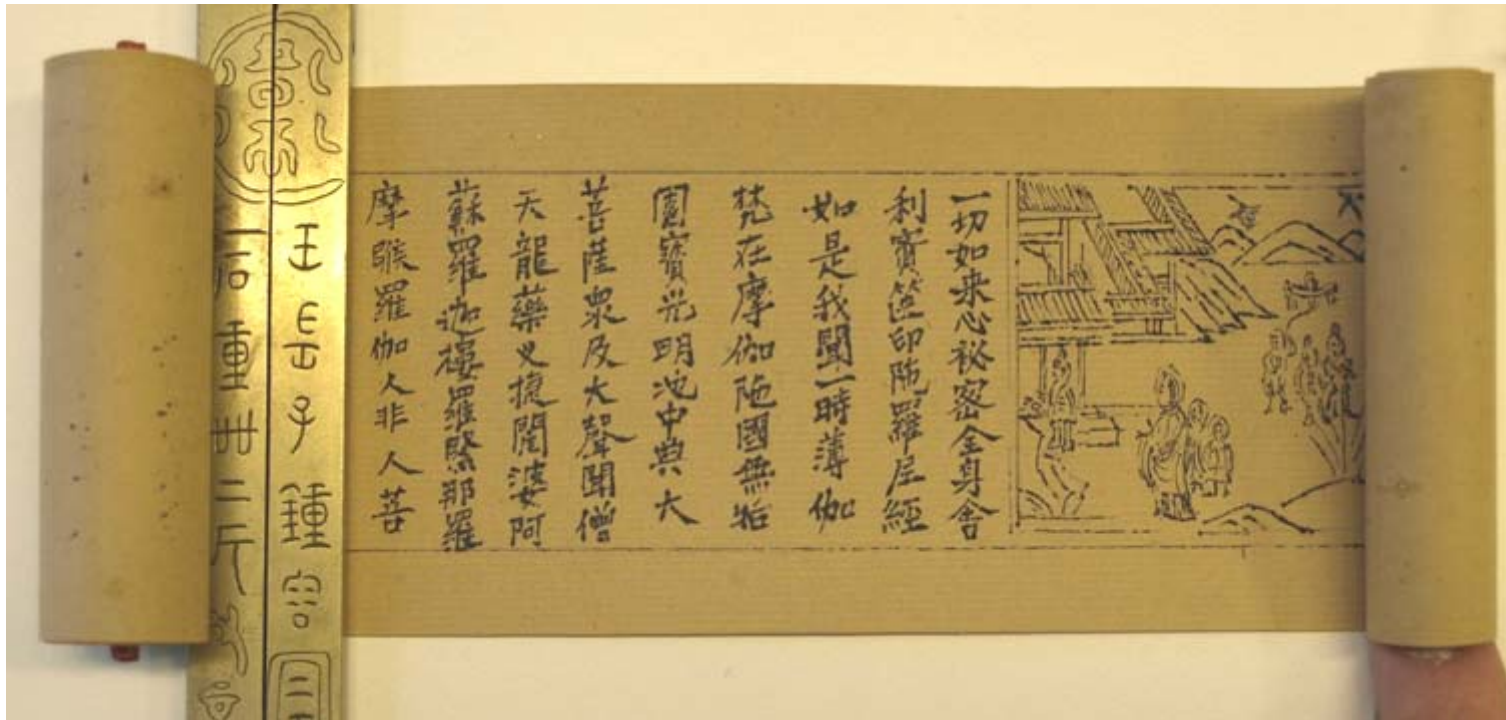
Så skär man bokblock.

Boktryck 彫版印刷

Den äldsta tryckta kinesiska boken från år 868 finns idag på British Museum. Det finns historiska bevis på att man i Japan tryckte böcker redan år 770. Det betyder att kineser säkert behärskade trycktekniken minst 50 år dessförinnan, dvs i början av 700-talet.

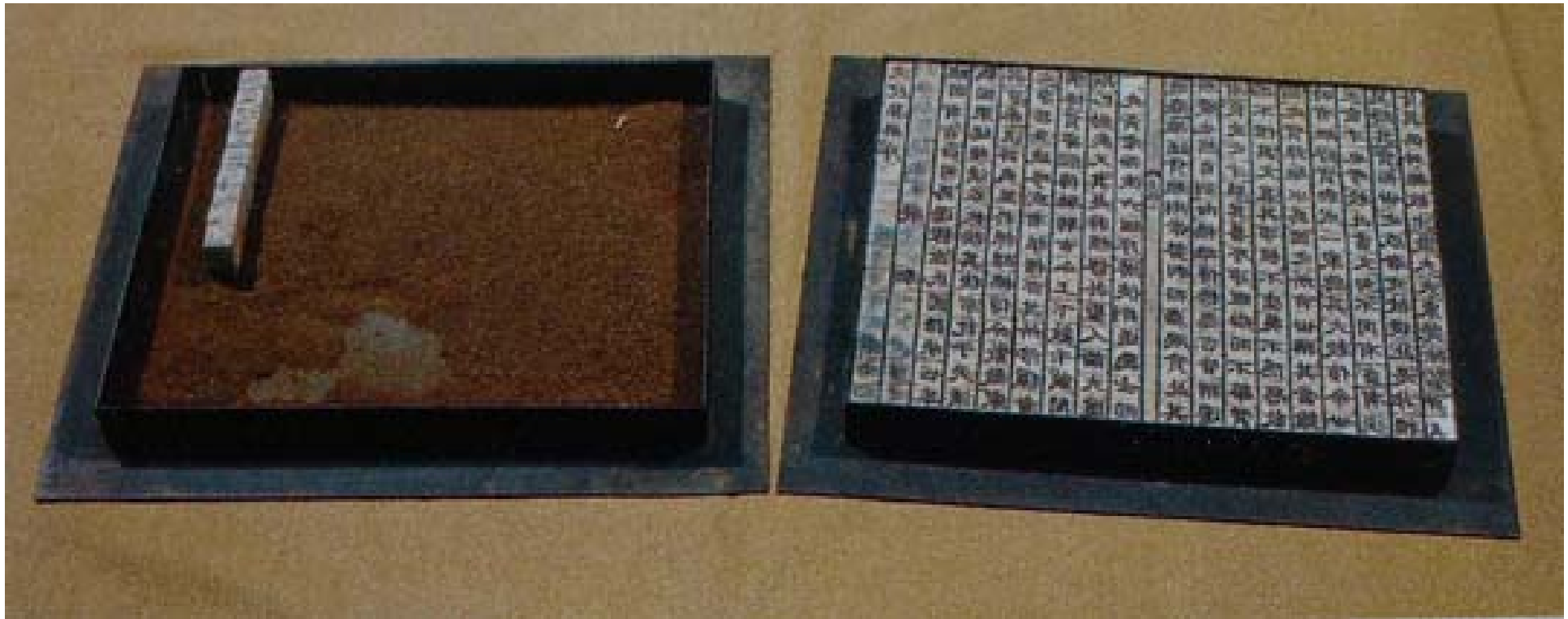
Dharani Sutra

En Buddhistisk Sutra från år 956. Den trycktes i 84000 exemplar. Idag finns kanske bara två original kvar i världen. Höjd: 7 cm, Längd: 222 cm. Den består av 2800 tecken.
(Bilder visar en kopia gjord av mig 2007.)

Rörliga typer av lera c:a år 1000

Rörliga typer gjorde man först i lera. Sedan vidareutvecklade man och övergick till metalltyper för att kunna trycka många exemplar. Enligt dokumenterade källor uppfanns denna tryckteknik med rörliga typer av Bi Sheng 畢昇 under åren 1041-1048. Man har ännu inte funnit originaltryck med rörliga typer från denna tidsperiod.

Fjärilsbindning 蝴蝶裝

-3000...-1000 -500 0 1000 2008

fjärilsbindning

En mycket populär bindningsmetod som använts under 400 år under Södra Song och Yuan-dynastierna.

Fjärilsbindning

Det symmetriska och fladdrande bokarket påminner om en fjärils vingar.

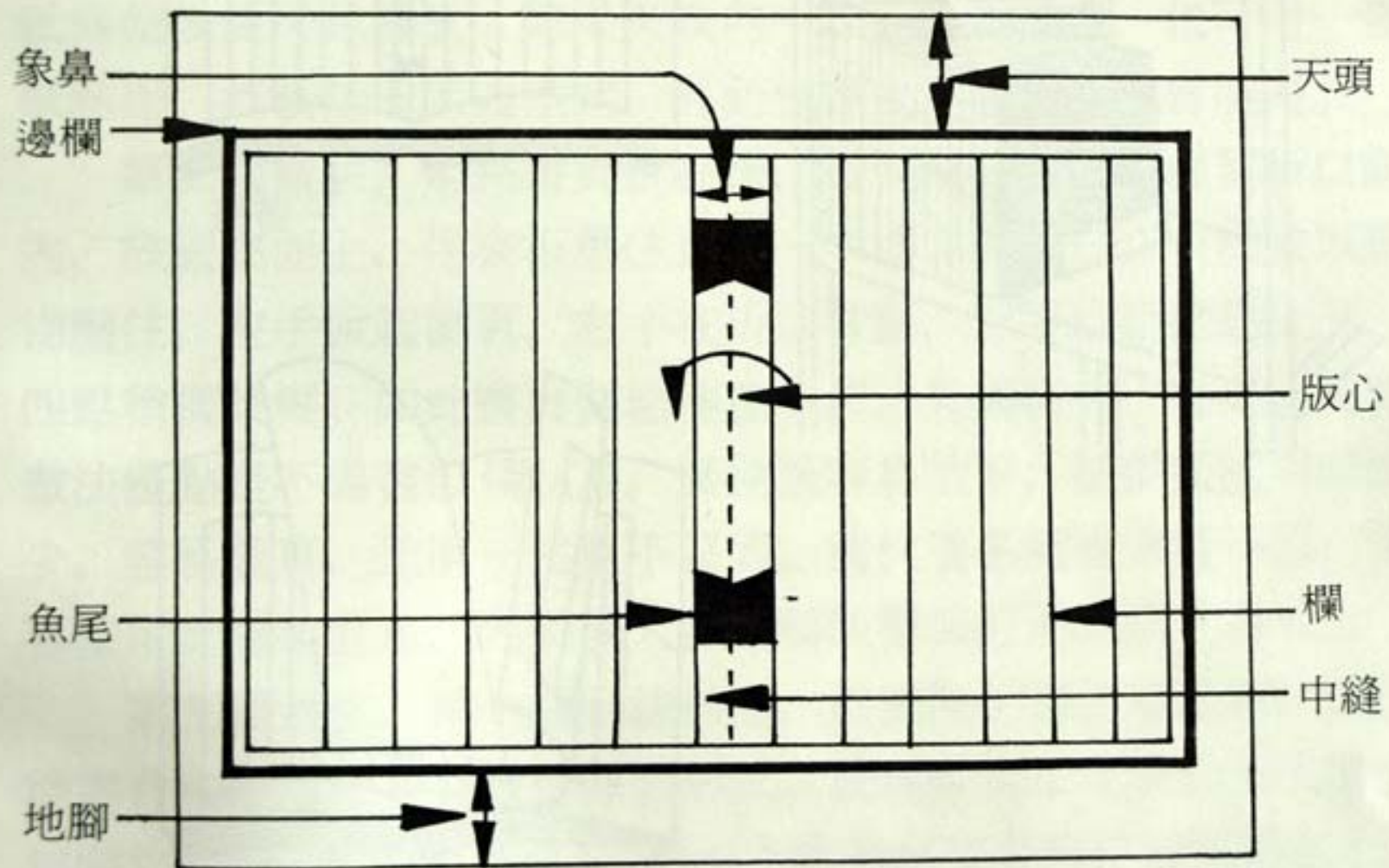
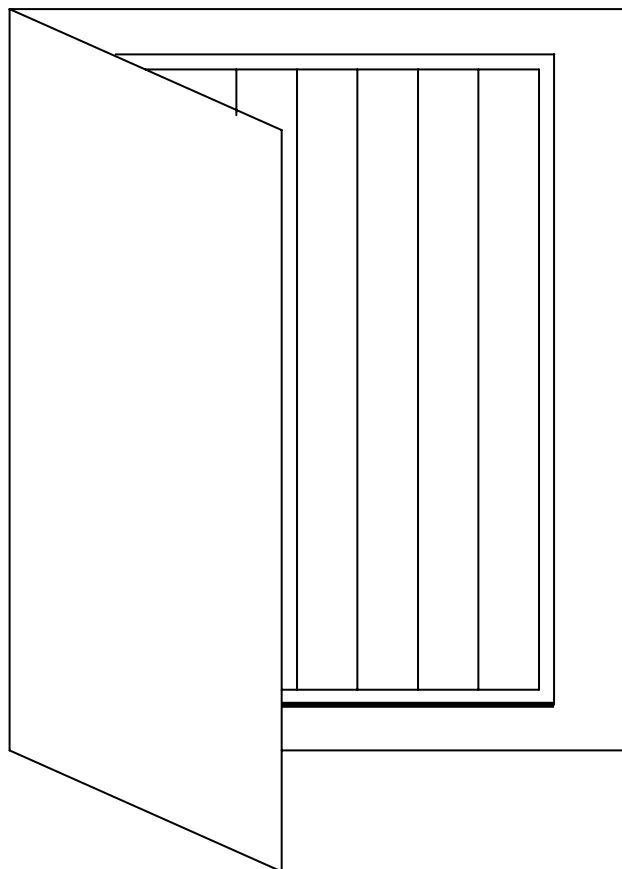

圖25 宋之書葉形式（有版心）

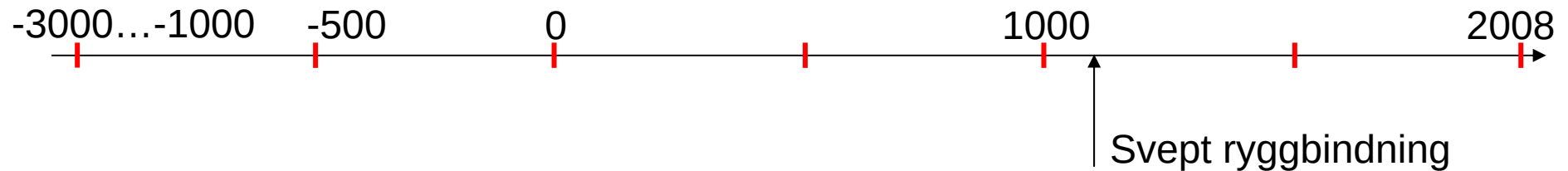
Ett bokark trycktes på detta sätt under Song-dynastin.

Bokark viks inåt

Den inåt vikta baksidan skyddar de tryckta partierna mot insekter, damm och slitage. Nackdelen är att bokens fästpunkt sitter på ryggen och det klister som används för att fästa med åldras och kan lätt lossna. Men vackert blir det när man läser en bok bunden med fjärilsbindning!

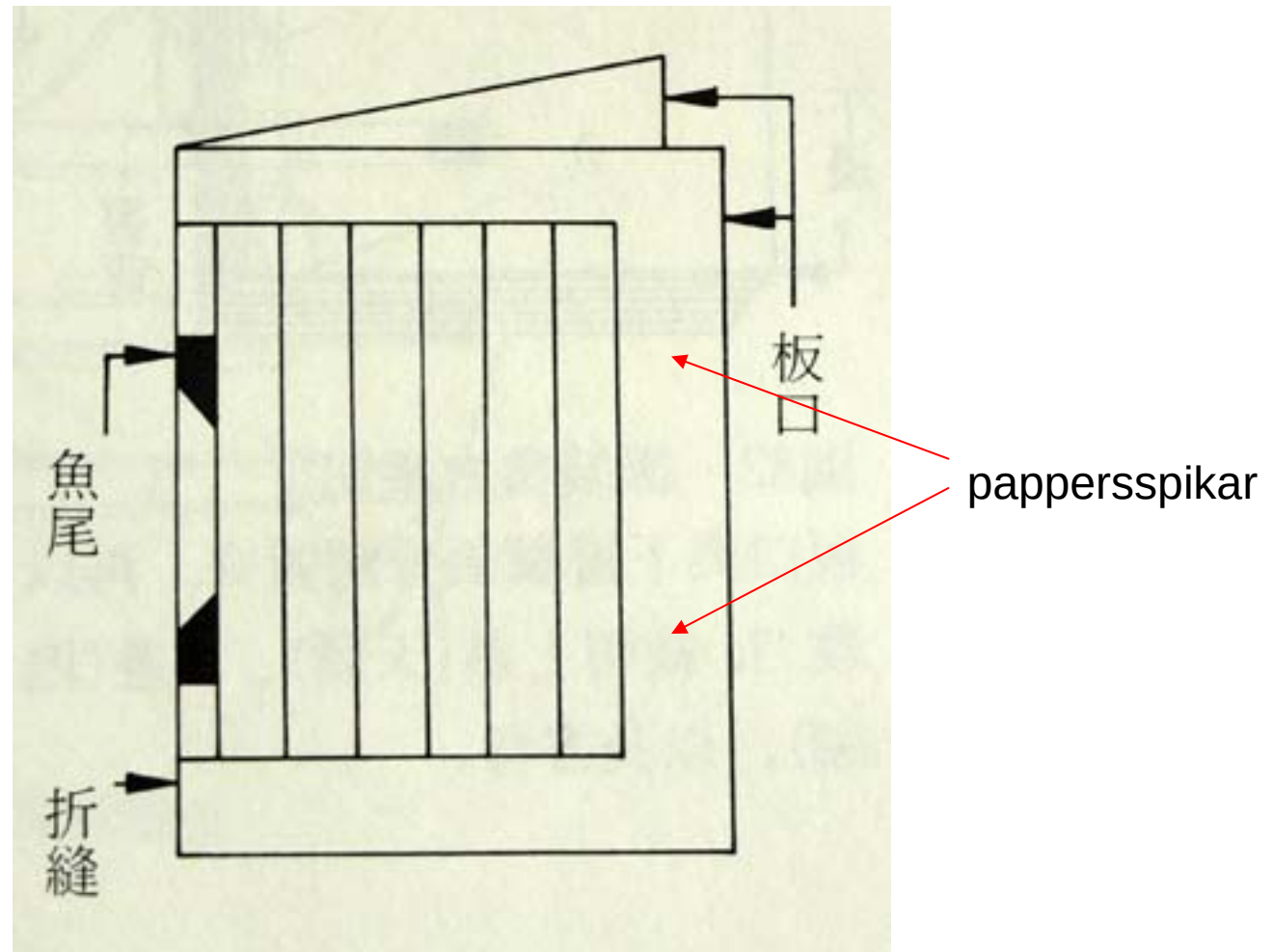
Svept ryggbindning 包背裝

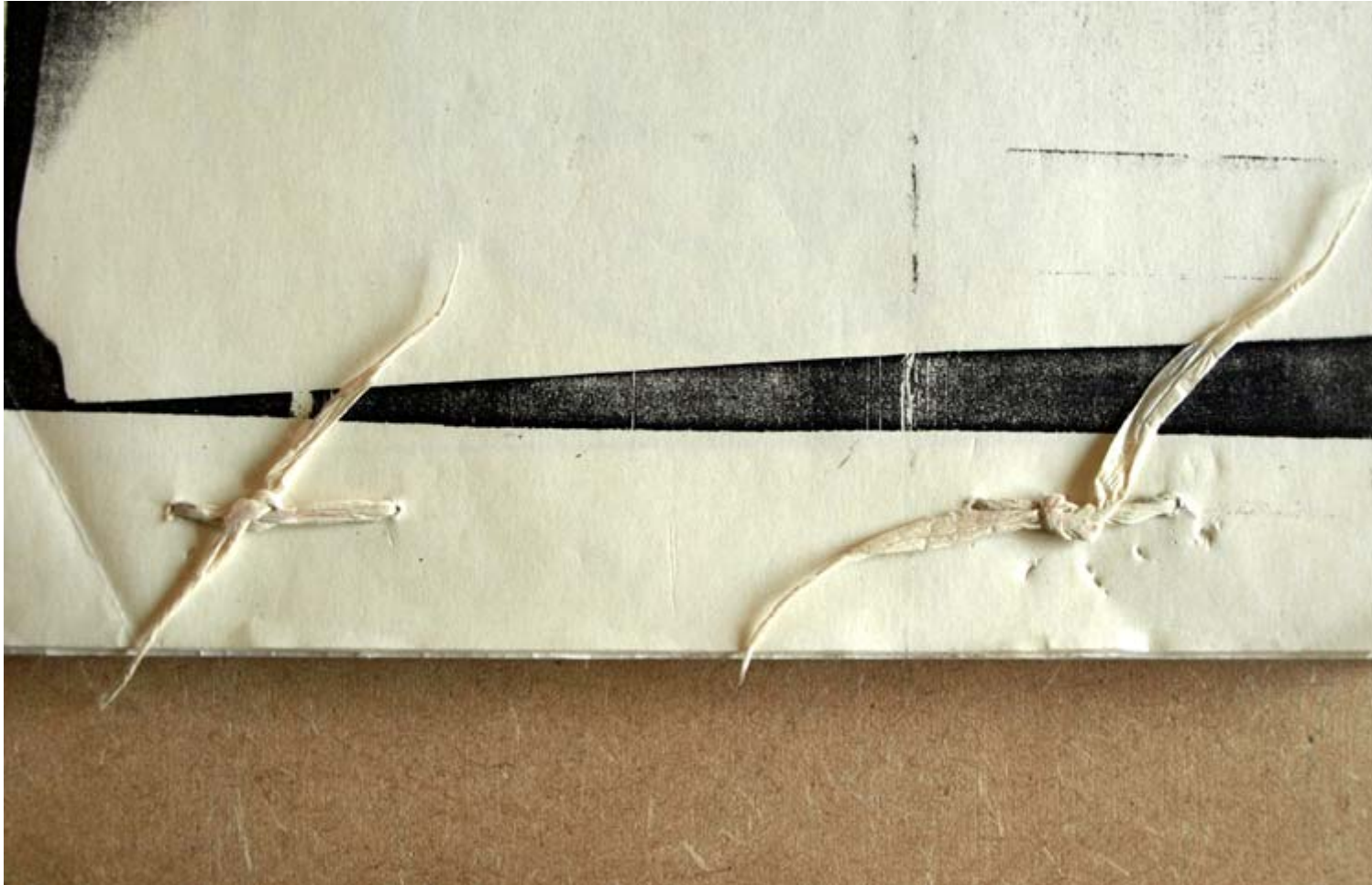
*Qian Longs
samlade
verk
omfattar
36,381
volymen
med över
2.3 miljoner
sidor och
ungefär 800
miljoner
tecken.*

Genom att vika bokarket utåt behöver man inte bläddra två gånger för varje tryckt sida som i fjärilbindningen. När fjärilbindningen var mest populär introducerades denna metod också. Det kejserliga bokbinderiet band hela kejsaren Qianlongs 乾隆 四庫全書 samlade verk med den metoden år 1782.

Bokark viks bakåt

Boken hålls ihop dels av två pappersspikar och dels av klister i ryggen.

Pappersspik görs av Xuanpapper 宣紙. Man snurrar ihop pappret diagonalt.

Trådbindning 綫裝

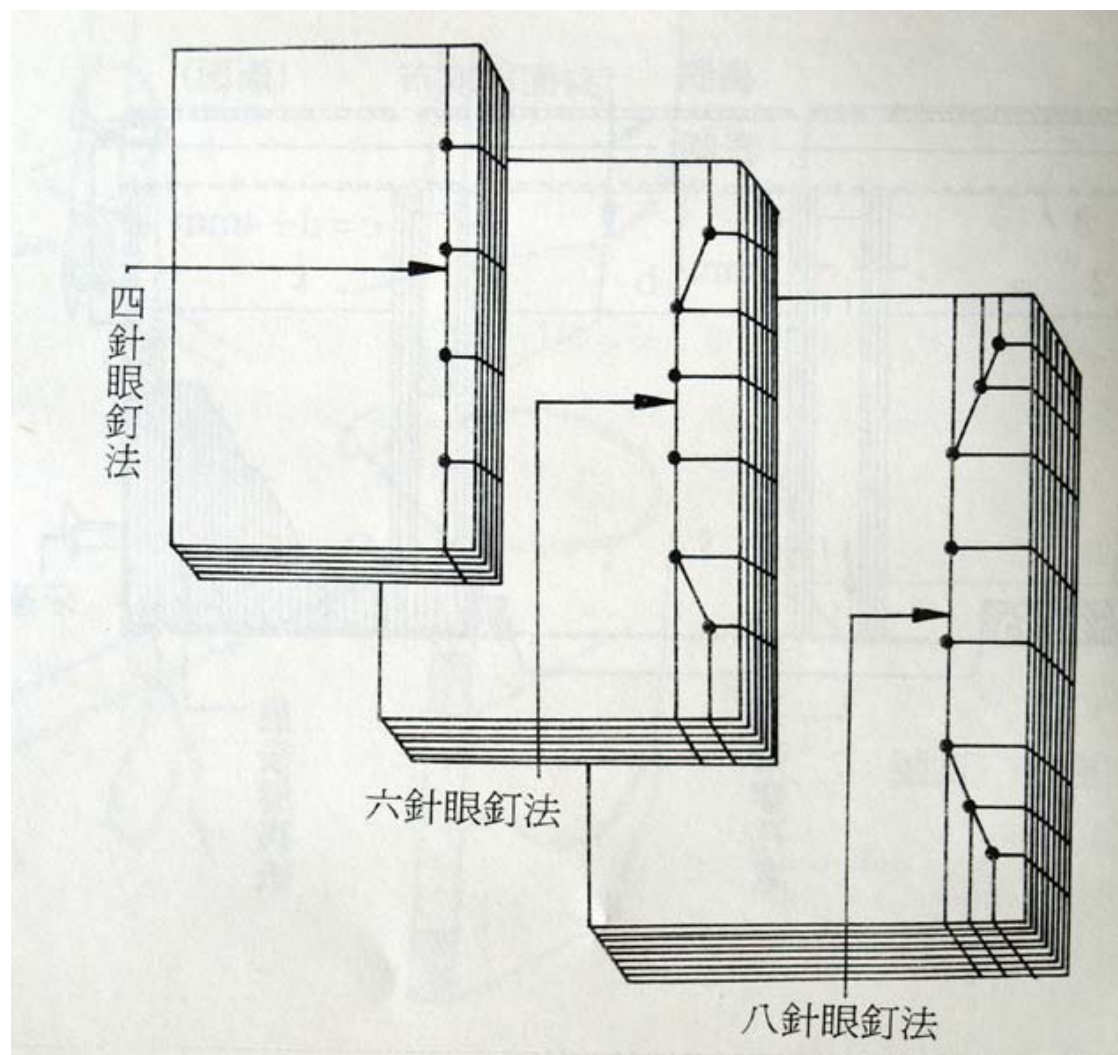
-3000...-1000 -500 0 1000 2008

Trådbindning

Trådbindningsmetoden förbättrade föregående metoden genom att förstärka ryggen med silkestråd eller bomullstråd.

Trådbinding

De vanligaste är fyrhåls-, sexhåls- och åttahålsbindning. Man kan förstärka även hörnen med sidentyg.

I slutet av 1800-talet lärde man sig tekniken att maskintillverka papper i Kina. I samband med detta kunde man trycka på bägge sidor. Maskinbundna böcker blev populära. De påminner om "svept ryggbindning".

För vidare läsning:

- Tsien Tsuen-hsuin, Studies on the History of the Chinese Book, Paper, Ink and Printing. Hong Kong, 1992.
- Wu Zhefu, Shu de lishi 書的歷史, Taipei, Minguo 73.
- Yang Shirong, Tushu weihuxue 圖書維護學, Taipei, Minguo 80.
- Van Gulik, Chinese Pictorial Art, Roma, 1958.

Anmärkning:

Bilderna jag använder i PowerPoint kommer delvis från en utställningskatalog utgiven av Nationalbiblioteket i Peking, dels från Wu Zhefus-, Tsien Tsuen-hsuins- och Yang Shirongs böcker nämnda ovan.